

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 7

V Trstu 1. aprila 1926.

Leto VII.

Da bo jasno!

Zadnji meseci našega stanovskega življenja so zelo poučni, pa naj se ozremo po nas samih, po okolici ali po stvari, s katero je v zvezi naše delo, naš obstoj.

Naš položaj je v resnici že nekaj let bistveno vedno isti. Razburjenja ob začetku šolskega leta radi nameščenj, skrb ob koncu leta radi odpustitev in med enim in drugim razne — slučajnosti. Vzlic vsemu periodičnemu poteku dogodkov, ki prihaja s pravilnostjo naravnih pojavov, se pušča učiteljstvo od časa do časa pehati iz ravnovesja, pada v skrajnosti in bojuje tu in tam pravi boj vesti samo s seboj.

Doživeli smo že razna beganja. Včasih so prihajala potem očetovskih opominov, včasih potem svaril radi — žrtev, ki bi mogle slediti. Navadno se je ob vsaki taki priliki polastila nekaterih prava mrzličnost. Vsaj nekaterih. Kakor bi še nikdar ne bili doživeli sličnega, so izgubili glavo in razsodnost. Nič jih ni izučila vsa preteklost, najmanjše samozavesti ni v njih radi prihodnosti.

Res, ni prav prijetno potovati iz kraja v kraj po deželi, posebno ne z rodbino. Toda kolikim se je to že zgodilo in kolikim se bo še! Disciplinarne preiskave, sumničenja, nadlegovanja, grožnje, odkrite in prikrite! Vse to je bilo in bo, ker je človeško in naravno. Prav zato se tudi prenese, in če se je morda zdelo prej nekaj bridkega in celo strašnega, se človek smeje, ko je poskusil. V življenju ni drugače kot v prirodi povsod: včasih sije solnce, včasih udarja grom in divjá nevihta. Strahote pa gredo mimo in človek vidi, kako se mu je bila v živčevje odtisnila slika groze, ki je komaj še teatralična.

Čujemo ugovore. Lahko govorite in junačite vi, nam pravijo, ki ste izven boja in ki nimate ničesar izgubiti! Toda ko bi bili v enakem položaju, v negotovosti, v skrbeh, potem bi sodili drugače! Premislili bi in bi najbrže ravnali tako, kakor bi bilo vsakemu prav!

Kdor tako govori, je zajet v svoj mali krog, izven katerega mu je vse brez pomena in brez važnosti. «Dobro» službeno mesto, stanovanje, večletno bivanje v enem kraju, vse to je zanj tako veliko, da obupuje že pri sami misli, če bi moral vse pustiti. Vsak posebe se oklepa teh malih udobnosti in vendar imamo že stotine, ki so se preselili iz enega konca na drugi, ki so bili primorani ločiti se od rodbin, od rojstnega kraja, od sorodnikov in dragih znancev. Padel je težek udarec, a potem je šlo spet življenje svojo pot. Najhuje je bilo seveda tistim, ki so bili najbolj vajeni raznim udobnostim in ki bi marsikaj zatajili, da bi svoje male udobnosti ohranili. Toda koliko je udarcev in bolečin, ki jih mora človek doživeti in preboleti! Rane kr-

vavijo. A preide čas, in se zacelijo in zazdravijo in še spomin nanje zbledi.

Naj se ne razumejo te besede napačno, kot da ne bi učiteljstvo mnogočesa prestalo, kot da ne bi preživljalo grenkih dni. Toda potrebno je, da z večjim stoicismom prenaša, kar mu je usojeno, da mirneje drži kelih v rokah. Preveč tragikomično je, če obupuje mož kakor bi mu bili srce prestrelili, ker so mu vzeli mesto šolskega zaupništva. Tak učitelj nima nikake misije v ljudstvu in ne bo nikomur koristil, kaj še le, da bi koga vzgojeval! Od takega človeka more priti le pohujšanje, ker bo vsem jasno, da je njegovo delo brez pravne osnove, brez najmanjšega altruističnega nagiba, brez volje za samožrtvovanje in zato tudi brez blagoslova. Učitelj, ki dela le radi lastnih udobnosti, ki na njih visi s slednjo žilico svojega bivanja, je v ljudstvu mrtev in bodo vsi čutili samo olajšanje, če jutri izgine s površja.

Potrebujemo osebnosti, pravnih osebnosti in značajev. V tem je rešitev učiteljskega vprašanja pri nas. Kdor trdi, da je tu potreben samo kot učitelj, dela to, ker hoče varati javnost. Je lažnik in slepice, ker vidi pri vsem le sebe. Podoben je človeku v dolini, po kateri drvi povodenj. Veruje, da bo vse rešeno, če reši sebe, in ne pomisli, da bo povodenj vse uničila in da jutri sem ne bo imel od česa živeti.

Osnovna zmota je, da se pereča vprašanja rešijo, če se rešijo poedine osebe. Taka rešitev ni mogoča, ker so osebe odvisne od vprašanj, od razvoja, od poteka javnih, občnih zadev. Kakor stvari dandanes stoje, ne bo učitelj za dolgo dobo rešil niti svojega službenega kraja, niti ne stanovanja in niti ne neužitne milostnosti, ki jo je morda deležen. Z današnjim zakonom padejo vse te stvari druga za drugo same ob sebi, ker so od njega odvisne kot je odvisno cvetje od soka, ki ga je drevo pripravilo v predmli. Kakor se ustavi krvavenje le, če se na pravem mestu pretisne pretrgana žila, tako se usoda našega stanu spremeni edino s celotno preuredbo šolskega zakona. Kdor ga skuša rešiti s tem, da reši svojo osebo, zakriva samo glavni problem, in to s svojo senco, ki bo na posled tudi morala izginiti.

Tako naziranje, v resnici zavestno varanje, moramo pobijati, mirno prenašajoč očitek, da nam je lahko, ko smo izven nevarnosti. Kar je potrebno, je osebna stanovitnost, ki ve, da je za ohranjenje stanu ena edina možnost: rešitev vsega problema. Če ni vse v to smer usmerjeno, ne bo moči, ki bi učiteljstvo izpeljala iz današnjih preizkušenj. Kdor to vidi, ve, da bi nas nič ne smelo ločevati, nobeno beganje prestrašiti. Naj pridejo še taki udarci, mirno bi jih morali prenesti, mirno zreti vsem nevarnostim v oči. Razpršen in raztepen kot čreda ovc homo propadli eden za drugim.

Naš stan je v teh zadnjih časih pokazal mnogo umevanja in mnogo notranje sile. Prepričani smo, da niso bili ti dokazi zavržene žrtve. Marsikatera muka navidez ne obrodi sadu, toda naposled je to dobro seme. Kdor je neodločen omahoval, naj ve, da je omahoval v škodo vseh, kdor je podlegel, naj se zaveda, da je to, kar pospešuje konec. Mi pa nočemo propasti, preživeli smo že marsikaj in upamo, da bomo še.

Več nerazumevanja, kakor v nas samih, smo videli, žal, izven stanu. Kar imamo napak, jih ne skrivamo, ampak jih bičamo. Bičamo jih zato, da bomo od njih ozdravili. A če napake

najdemo izven sebe, če čujemo javno poveljevanje zgrešenih in škodljivih misli, se jim upiramo in jih zavračamo. Kdor daja stanu nasvete breznačelnosti in strahopetstva, ni prijatelj niti učiteljstva niti ljudstva, tudi če se jima hlini kot tak. Če dela to iz nevednosti, ni poklican, da nam daja nauke, če dela iz zlohotnosti, je sokriv vsega, kar se godi. Učiteljstvo pozna najbolje vprašanja, ki mu tudi kot stanu živo režejo v meso, zato odklanja vsako varuštvo, ki nima nikakšne prave vizije o važnih stvareh in ki vodi v nepreahodno močvirje, kjer vedno končuje oportunitizem.

Kmetska šola sen. Faine

Senator Faina poroča v posebnem članku lista «Kmetska šola» o uspehih tega važnega tipa italijanske šole, ki ga je sam zamislil pred par desetletji. Faina je takrat izšel iz premise, ki ji mora vsakdo pritrditi, če pozna bistvo kmetskih razmer v Italiji. Te se dajo zajeti v besede: **«ponižujoče stanje nevednosti in s tem zvezana inferiornost poljedelskih delavskih mas.»** Sam avtor pravi o njih sledeče: «Predsodki in zmote, ki vstajajo z jutrom v kmetski pameti, zaključujejo z večerom njihove težke dneve ter so, žalibog, pravilo ne pa izjema. Zato kmet sicer uporablja že od nekdanj razna gnojila, zaveda se tudi njihove koristnosti, ali o vsem nima prav za prav jasnih pojmov in jih vsled tega ne more umno uporabljati.» In to lahko trdimo o vsakem njegovem praktičnem delu, o vsakem tehničnem pravilu, ker mu nedostajajo temeljna načela. Zato je tedaj potrebno, da se pouk kmetskih slojev razširi in poglobi. Odločiti se je treba samo za metodo in sredstva.

Fainova kmetska šola je uspela zaradi treh glavnih vzrokov: 1.) ker se vrši, ne da bi odtegovala kmetskega mladeniča od njegovih dnevnih opravil in navad, pridržujoč ga v šoli samo en del tedna, najraje še ob nedeljah; 2.) zaradi prave, bistvene koristnosti pouka, ki trdno temelji na naravnem čutu radoznalosti, če že ne na moči opazovanja, radoznalosti, ki je lastna starostni dobi in se razvija v okolišu za okoliš; 3.) ker je po ceni, saj se kmetski pouk poveri učitelju pripravljalne nadaljevalne šole (corso preparatorio complementare) in osebju, posebej pripravljenemu za višje strokovne tečaje.

Kdo ve, kaj se pravi, odtegovati kmetske otroke in mladeniče delu na polju, kjer vršijo koristna in v gospodarskem pogledu cenjena opravila; kdor ve, koliko ustanovljenih kmetskih šol je že propadlo uprav vsled preteoretskega pouka, ki se ni naslanjal na realnost, v kateri kmet živi; kdor ve, da je strošek za šolo večkrat bil ona skala, ob kateri so se zrušila najlepše zasnovana podjetja, temu ne bo težko pritrditi, da so uprav gori naštetih vzroki pripomogli Fainovi kmetski šoli do uspehov.

Zasnovana je bila v letu 1906. ter je obsegala v začetku dobro desetorico šol v Umbriji. Razdeljena je bila v dva tečaja.

Prvi tečaj, **dopolnilni**, je trajal tri leta. Pouk se je vršil v predmetih iz splošnega znanja, ki sega v področje kmetskega dela (prirodoslovni nauki, fizika, kemija, geometrija ter upravne, fizične, politične in ekonomske razmere Italije).

Tedenski pouk se je vršil povprečno v treh urah, začnši v oktobru do mlative. Tečaji so bili tako zvezani, da so učenci vseh treh letnikov (1ega, 2ega in 3ega), brez razlike spola, tvorili en sam razred, kar je pomenilo veliko ekonomijo učiteljevega dela. Za vstop v ta tečaj je potrebna odpustnica iz ljudskošolskih razredov.

Drugi tečaj, profesionalni, obsega pouk v kmetijstvu in zootehniko (nauk o živinoreji). Dvoleten je in ima enak urnik kot prvi. Obiskujejo ga samo moški, ki so dovršili dopolnilni (prvi) tečaj.

Pouk v dopolnilnem tečaju se poveri ljudskošolskemu učiteljstvu, ki je zato usposobljeno; pouk v profesionalnem tečaju pa posebnim učiteljem potovalnih šol (cattedre ambulanti), naj so ti že njih lastniki ali le vodniki, da imajo le usposobljenje iz kmetijstva; uče pa tudi živinozdravniki. Metoda je vselej dokazovalna in eksperimentalna.

Dobri, prav za prav najboljši uspehi teh šol v Umbriji, so prepričali senatorja Faino, da je v družbi z neumornim doktorjem Borghesanim ustanovil «Državni zavod za kmetske šole» (Ente Nazionale per la Scuola Rurale). Treba je bilo idejo senatorja Faine razširiti, poglobiti in izpopolniti. In tako je ta zavod v letih 1922-1924 ustanovil skoraj 100 šol Fainovega tipa v Kalabriji, Kampanji, Abrucih, Markah in Pijemontu. V prvem letu so imele te šole 1158 vpisanih, v drugem pa 2053. Še več! Z ustanovitvijo posebnih krožkov (družb, društev in zasebnikov v obsegu vsake pokrajine) je stremil še za izboljšanjem razmer, v katerih naj bi se širil kmetski pouk.

Sicer pa «Državni zavod za kmetske šole» ne spi na pridobljenih lovorikah, temveč skuša z uprav čudovitim delom in s prožnostjo propagandnega gibanja zadostiti vsem potrebam sedanjosti. Zdaj predlaga vladi rešitev dobro premišljenih načrtov, potem spet se zavzema za ustanovitev tečaja za pripravo učiteljstva; zdaj se spet zavzema za sestavo učnih načrtov, in še dalje pripravlja objavo posebnega «Priročnika za kmetsko šolo». Pri vsem pa upošteva dognane naše in tuje (japonske, belgijske, francoske) izkušnje na polju ljudskega in profesionalnega kmetskega šolstva ter domačega gospodarstva.

Končno je še «Državni zavod za kmetsko šolo» zvezal z «Državno organizacijo proti analfabetstvu». Tako se je dosegla razdelitev smotrov in bremen, ki omogoča obema organizacijama doseg lastnega cilja: prva je prevzela skrb in oskrbo vseh sedanjih in bodočih kmetskih šol; druga pa, rešena najtežjega bremena, bo skrbela največ za izobličanje primerne učiteljskega

personalna, ki tvori hrbtnico ljudskega kmetškega šolstva.

Seveda mislimo tu na tehnično in moralno izobličenje. Na učiteljstvo v najširšem smislu besede. Po eni strani mora učiteljsko izobličenje upoštevati posebne krajevne razmere, po drugi pa mora, polagati veliko važnost na etično bistvo, ki samo more dati kmetu pojem o častljivosti njegovega socialnega poslanstva. V tem

oziru pravi poročilo pravilno: «Ljudska kmetška šola ne bi zadostovala, če ne bi v kmetu — združena z vprašanji »zakaj in čemu so razni materialni čini«, — ustvarila zavesti o njegovih ustvarjalnih nalogah, o skoraj božjem poslanstvu njegovega ponižnega, a vendar velikega dela, ter ga učila spoznavati, ceniti in ljubiti življenje na polju; če ne bi vzgajala duše mladega kmeta k zmernosti, vedrosti in enostavnosti.» — Attilio Fontana (v mesečniku «La Coltura popolare»).

Vice Orlik:

Moje učit. - društ. uspomene

IV. Jedna tridesetgodinjska.

Nas dvojica mladih, poletnih učitelja započemo svoje delovanje prema našem dogovoru i svrsi dvojako: da podignemo nadgrobne spomenike pokojnim dvama suzvanicima (Bušiću i Troštu), a tom zgodom da ustanovimo učitelj. društvo za čitavu pravu Istru sa sedištem u Pazinu. Odsad ćemo revnovati u dvojaku smeru. Mene uz drugo zapala dužnost agitacija perom. U «Našoj Slogi» od 15. XI. 1894. izadje naš proglas, kojim javismo da kanimo podignuti spomenike da budu oni vidljivi spomenici uzajamne učiteljske ljubavi i štovanja i znaci plemenite hrvat. duše i srca. Prvo seme palo. I drugo. Da potaknemo braću učitelje na osnutak svoga društva, napisah članak «Učiteljske zadruge», tiskan u «N. Slogi» od 26. septembra 1895. U članku se čita: Niko ne čuti više od učitelja potrebu udruživanja, koje je donelo u novije doba pojedinim zemljama i njihovim učiteljstvom, koje već odavna imaju svoje uč. zemaljske zadruge u svrhu svoga usavršavanja uzajamnom podukom, te da brane i promiču svoje materijalne prohibitke. Istra potrebuje savršenih učitelja, a ovima bi trebalo poboljšati njihovo materijalno stanje. U tome bi nam vrlo poslužilo društvo hrvat. učitelja cele Istre, jer ovi žive u takvim okolnostima, da su potrebni negoli suzvanici drugih zemalja nauka, naobrazbe i iskustva. Težnja svakog učitelja mora biti napredak škole. Da napreduje škola svestrano, mora i sam učitelj — duša i srce škole — svestrano napredovati i usavršavati se. Valjan učitelj — valjana škola i obratno. Mi istarski učitelji valja da napredujemo i se usavršavamo prema mesnim okolnostima. Treba da dobro poznamo čudi i potrebe puka medju kojim učiteljujemo, prema čemu valja da udesimo svoj rad u školi i izvan nje narodu i školi u korist. Vredan učitelj gradi a ne ruši, leči a ne rani. Želi li to biti, valja da pozna rane i bolesnika. Učitelju valja tu posebnog truda i nastojanja, a tu će mu poći na ruku učitelj. društvo. Našem nedostatnom uzgoju i naobrazbi mogu doskočiti u prvom redu dobra stalaška društva, učitelj. konferencije, sastanci, predavanja, zabave, pevanje i drugo. Time bismo se — čita se dalje u članku — nekako specijalno nabrazili prema posebnim domaćim okolnostima. Istarski učitelj mora se boriti

proti prijateljima i neprijateljima, sa neokošću naroda, sa zlobnim stvorima i sa stotinu drugih neprilika. Mnogo naša zla izviru iz našeg lošeg materijalnog stanja i naše zaostalosti. Ako naš Hrvat. učitelj nema zaslombe, potpore i pobude sa strane svojih sodrugova, vrlo je čudno, ako duhom ne klone.

Učitelj. društvo imalo bi nadalje gojiti solidarnost medju pučkim učiteljstvom. Članak završuje: Učitelji, udružimo se pod lozinkom: Udrugarstvom k moći, moćju k napretku, a napretkom i prosvetom k slobodi.

Ove i ovakove ideje gojismo već tada u ono žalosno doba otrag trideset godina, u doba naime, kada počela našem narodnom školstvu i učiteljstvu svitati zora.

Već otrag trideset godina opstojala su ipak već dva Hrvat. učiteljska društva, i to u Voloskome i Krku, te slovensko u Kopru. Kotari Pazin, Pul i Poreč nisu još imali svojih učit. hrv. društava. Naši društveni prvi pokretači išli su za osnovanjem jednog društva za sva tri kotara i to radi tadašnjeg malobrojnog Hrvat. učiteljstva.

Dapače u kotaru porečkom nemasmo nijednog učitelja, dakle ni jedne hrv. škole. — Bila nam je nakana dakle, da osnujemo jedno jedincato društvo za čitavu zapadnu Istru, kojemu bi se zatim priklopilo volosko i krčko učitelj. društvo. — Mi jedno i drugo postignismo. Nije to išlo glatko ni hitro, ali postojanim radom — išlo je.

Novac za dva spomenika sakupismo. Prigodom podignuća spomenika pok. Buršiću u Juršićima 12. XI. 1896. predložih prigodom obeda, da se postavi konkretan predlog o društvu hrv. učiteljstva Istre. — Predlog bi prihvaćen i odbačen pripravnici za to odbor, (Ernest Jelušić, V. Zidarić i V. Šepić), koji će pripremiti društvena pravila. Mimogreće spomenuti ću, da je učiteljstvo sa nekim svećenicima uprav krasno pevalo mrtvačku misu i nadgrobniku.

Prigodom podignuća spomenika pok. Troštu u Lupoglavu (gde bilo prisutno 18 učitelja, a nijedna učiteljica) pročitao je pok. naš vele-vredni kolega Ernest Jelušić društvena pravila, koja su bila prihvaćena. Novo društvo će nositi ime «Narodna prosvjeta». Pravila odmah poslamo na potvrdu na c. k. Namestništvo u Trstu. Pošto ih ovo prvu put odbi, poslamo ih popravljena iznova u Trst. Sada su bila po-izvrđena po tadanjem namesniku Rinaldiniju dana 13. 5. 1897.

Naš pevski zbor. V pondeljek 5. aprila je pev-ska vaja v Trstu in sicer od 10.—12. ter od 12.30 do 14.

Pozivamo članstvo, naj se polnoštevilno in točno udeleži. Na velikonočno nedeljo zvečer ni vaje (kakor je bilo javljeno v številki 1. marca).

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

VI. Učni načrt za risanje: 1) Prosto risanje z modeliranjem; 2) prosto ilustrativno risanje; 3) risanje človekovega gibanja, risanje «skeletonov» in «živali, shem», posnemajoče in analizirajoče risanje po prirodi; 4) podajanje razmerja delov predmeta, ki ga je narisati; 5) podajanje oddaljenosti predmeta (v risbi visoko in nizko); 6) perspektive (brisanje «pokritih» črt predmeta); 7) vaja v disponiranju predmetov in v njih kompoziciji, relativna veličina celih predmetov; 8) risanje zabojev, geometr. figur (kvadrat, pravokotnik, trikotnik, krog, oval, elipsa) pri risanju predmetov in vaje v «iskanju geometrije» v predmetih; 10) drevesa (deblo in veje), listje, ptice (opazovanje v raznih položajih, posnemanje, detajli) in živali (mačke — posnemajoče risanje in narava, trup, glava in drugi deli, druge živali); 11) pentlje, školjke, ornamenti, okrašenja itd.; 12) spretnost v opazovanju slik in kipov; 13) veliki umetniki. Metodična navodila: 1) doba prostega risanja mora trajati dolgo; 2) prijemi se morajo še le potem pokazati, ko se je izkazalo (za učitelja, a še ne za učenca), da si učenec ne zna pomagati in to kazanje ne sme biti vsiljivo; ne sme biti pomoč, pa tudi ne šablona; 3) predvsem je stremeti, da je v risbi premikanje in dejavnost; 4) pri upodabljanju predmetov se je vprašati, kaj so njih glavni znaki in glavna dejavnost in kako jih je upodobiti; 5) za barvanje je jemati (ko je že studij podrobnosti napredoval) cvetice, jesen in pomlad, za tehniko debelih in tankih črt — delovna orodja. Pri obravnavanju poljubnega vprašanja ali teme v katerikoli izmed umetnosti so 4 štadiji: 1) prosta izdelava; 2) kratko trajajoče posnemanje in dolgo trajajoča analiza narave in modelov; 3) umetniško ustvarjanje; 4) njegova zveza s praktično koristnim delom. V večji starosti se lahko zadnja točka napravi za prvo. Estetsko opazovanje slik začne še le v poznejši starosti (istočasno, nikakor pa ne prej, tudi «strojna umetnost»). Analiza prirode začne s tretjim letom.

VII. Kako se organizira delovna šola. Pri tem ne smemo misliti posebno na to, da imamo pred seboj šolo ali razrede, kajti v sobah, ki so nestalnosti primerno urejene in v katerih se sme le poslušati, molčati, gledati in praviti naučene lekcije, ne bomo mogli niti od daleč napraviti česa, kar bi bilo podobno delovni šoli. Nimamo nikake šole, ampak le otroško bivališče pred seboj (nekako pritličje — pied-à-terre — za otroke). Nimamo pred seboj razredov, ampak sobe, ki so bivališča, prostor, v katerem žive otroci. Če se ne postavimo na to stališče, ne pride nič iz vsega.

Šolska birokracija

«Ni program važen, temveč učitelj», torej duša. Dajte genialnemu učitelju neko splošno črto njegove naloge, pokažite mu cilj in pustite mu svobodno, naj se udejstvuje v onih mejah s popolno spontanostjo, da si vzgaja svoje učence po svoje, odgovoren za uspehe, in imeli boste šolo.»

Ne! Predpisuje se mu, če ne knjiga, pa imenik stvari, ki naj jih uči, navajajo se mu najmanjše podrobnosti njegovih nalog; nalaga se mu raz-

V vsaki hiši je gospodinja, so delavci, ki so v hiši in izven nje zaposleni. Enako morajo biti v naši hiši gospodarji (druga skupina) mizarji in ključničarji, ki obiskujejo šole in delavnice, domače predice, tkalci in šivilje, pa tudi otroci (prva skupina in otroci predšolske dobe), ki se v «otroški sobi» igrajo, ki se sprehajajo (ekskurzije), ki odraslim pomagajo pri delu ali pa jih opazujejo. V siromašni hiši ni mnogo sob. V siromašnih vaseh po deželi so otroci vsi v eni sobi, skupaj z «gospodarji» in s predicami in šiviljami ter s «tesarji» itd.

V vsaki hiši je treba življenje urediti z ozirom na čas za prehrano. Tako moramo tudi razdelitev šolskega časa začeti s trdno določenimi urami: 9 ura (prihod v šolo, lasten red, čaj (kava), pospravljanje, razgovor), 12.30 (obeda), 3. ura (kava, posprava šole, odhod iz šole.) Na ta način se razdele najprej ure od 9.—10., 12.—1. ter od 3.—4. Red se ne da drugačiti; tisti, ki so zamudili, ali ki so neredni, se sami kaznujejo, ker ostanejo brez hrane, prav kakor ostane brez jedi, kdor je doma zamudil. Če šola obeda opoldne sama ne organizira in ne more za vseh pripraviti čaja, se more čas za te procedure skrajšati (nadzorovanje v javnih obednicah potom otrok samih in njih vzgoja v teh; organizacija in preskrba posode po rodbini). V splošnem šola ob 3. konča (za obvezni pouk, zakaj za otroke je vedno odprta: šola je njih dom).

Ko smo to vprašanje uredili, ki je še posebno važno, dasi lahko, ker gre za otroke, preidemo k organizaciji odmorov: 10.—12. ura in 1.—3. Začne se naravno s prvo pavzo: ekskurzija in predelanje iste za najmlajše, hišno (domače) gospodarstvo in priprava obeda za višjo skupino (tu je dovolj dela), ekskurzije in rokodelstva za najstarejše. Ali bosta dve uri za vse to res premalo in nam bo čas preostajal? Kakor doma, tako jih predpoldne tudi v šoli ne bo mnogo ostalo: preostali otroci gredo «po svojih poslih» in so v svojih delavnicah.

Ko so otroci uredili dopoldansko življenje, se preide k organizaciji druge polovice dneva, ki je pameten «oddih» v pravem pomenu besede. Čas od 1.—3. ure se tako razdeli: eno uro — razgovori, pripovedovanje, čitanje, pisanje (večinoma dela, pri katerih se gibljejo). Pri tem ni prav nič potrebno, da počenjajo vedno vsi eno in isto: na ta način bi bil v resnici povsod sam nered. «Oddih» mora biti tako organiziran, kakršen je v zelo kulturni rodbini. Pri tem je važno kakor v rodbini, da znajo otroci sami sebe zaposliti in da to store tudi racionalno.

(Dalje.)

delitev dela po urah, nalaga se mu, koliko, kdaj in kako mora izpraševati, kako vknjiževati uspeh (knjigovodstvo stranic, skrutiniji, neizrečna muka, pri kateri čuti vsak poštenjak, da mu nedostaja vera v pravičnost šolske sodbe). Ukazanih je toliko in takih nalog na mesec in na teden; zahteva se od učitelja dnevnik (konvencionalna izpoved o lastnem delu, prisilna, zato neiskrena učna autobiografija, zahteva se od učitelja, naj se sprehaja z učenci po neki periodični pravilnosti, naj sledi neki ceremoniel obveznih komemoracij itd.

Potem pa se obkroži z vojsko kontrol: učitelj zaupnik, ravnatelj, podnadzornik, nadzornik, proveditor, osrednji nadzornik. Vsi ti ljudje mu uradno merijo dihanje, mu tipljejo žilo vsak trenutek in mu pomagajo — — — človekoljubno, opozarjajoč in opominjajoč, da je to «premalo», da je ono «preveč», da se to «ne sme učiti», da ne sledi načrtu podrobno «po mesecih», da se «dnevnik dela tako in tako», da «nedostaja v zapisniku teh podatkov in onih navedb» itd.

...Celo sodbe gospodov nadzornikov se morajo napravljati na vzorcih, na katerih se sodi po zapovedanih načinih, z besedami, ki so že naprej določene.

...Leni učitelji najdejo v birokratičnem mehanizmu šole svoje zavetje; živahni in «novi» učitelji se čutijo ovirani.

(Iz knjige Lombarda Radiceja: Come si uccidono le anime.)

Prigovor i odgovor

Prigovor: Izdajstvo je, da mi nekoji sedimo na dve stolice.

Odgovor: Nije to nikakvo izdajstvo. Istina je doduše, da bi ovaj ili onaj kolega(-ice) želeo da se ga ne vidi i ne čuje, da bude pokrit i sakrit koprenom kao vatra pepelom, ali on ne može biti sakrit kao organizirani član neke organizacije. Imadu ovi zaista svoje dobre razloge da to ovi žele, ali — ali mi tu tim našim sudrugovima ne možemo pomoći. Ovomu sedenju na dve stolice (u društvenom smislu) ljute se obe strane. Mi se držimo one: Svaka ptica svomu jatu leti. Svoj k svomu. Mi zaista nismo na krivoj stazi. Ali — tako je! Nego mi ćemo samo ovo po stoti put naglasiti: da su naša učiteljska društva javna, jer su i državom kao takova poznata i priznata. Kad smo javno društvo — budimo javni! — Jer šta mi da sakrivamo? Tá mi smo staleško udruženje, koje se bavi isključivo staleškim pitanjima. Javni organi već se moguše, ako su dobre volje, uveriti, da je politika iz naših društava sasvim isključena, a uz to je i nemoguća, jer im članovi nisu svi istih političkih ni kulturnih nazora.

Prigovor: Dobro je to, važi! Ali članova ne izdajte!

Odgovor: Društvenim državnim zakonom od 26. XI. 1925. sasvim se stvar okrenula. Već § 1. rečenog zakona veli: da su sva društva dužna javiti policijskoj oblasti ustanovni zapisnik ili akt, dalje: spisak (imenik) društvenog odbora i članova, te sve druge okolnosti tičuće se organizacije i njezinog poslovanja kadgod to zahteva policijska oblast radi javnog reda i sigurnosti i to u roku od dva dana. Prekršitelje se kazni sa tromesečnim zatvorom i globom od 2—6000 lira. Ako je neko podao hotimice krivo i manjkavo izvešće, kažnjava se jednogodišnjim zatvorom i globom od 5—30.000 lira te isključenjem iz svijeta javnih ureda za pet godina. U svim slučajevima izostalog ili netočnog izvešća, društvo može prefekt raspustiti.

Eto, na temelju ovog zakona dužnost je društvenog odbora (predsednika, tajnika, blagajnika) da — izdava oblastima sve što žele znati glede društva, pa tako i imenik članova.

Ovaj je zakon (prvi društveni u državi) uporen proti tajnim (framasunskim) društvima, ali će se ga držati (a držali se ga i pre) oblasti napram svim društvima svijeta kategorija.

Da su oblasti (oružnici) već opetovano zatražile sve potankosti o našim učiteljskim društvima, to nije potrebno da tek naglasimo, a društvo da je udovoljilo zahtevu. — Držimo zato, da je svaki prigovor glede toga — nepotreban. Ali — ko sve znađe — sve i oprašta!

Vprašanja in odgovori

(Nadaljevanje.)

— Kateri del službenega poročila je pokazati učitelju?

Četrto stran, levi del. Tu je splošna sodba o učitelju. Velja za zadnji dve leti. Če v teh dveh letih ni bil učitelj v službi pod didakt. ravnateljem, ki sestavlja poročilo, se vpiše kvalifikacija prejšnjih ravnateljev. Drugi del sodbe se nanaša na sodbo v tekočem letu. Klasificira se z besedami: «nezadostno, zadostno, dobro, izvrstno.» Dostavlja se potem relativna sodba: za «nezadostno» od 0—5, «zadostno» od 6—7, «dobro» od 8—9, «izvrstno» 10.

— Ali more učitelj odreči podpis službenega poročila, če se mu zdi kvalifikacija krivična?

Ne. Podpisati pomenja tu: pregledati. Ravnatelj je predstojnik, ki sodi učiteljevo delo pravično in nepristransko. Če poznajo učitelji, v kakem redkem slučaju, stvari, ki ne bi odgovarjale pravičnosti in nepristranosti, naj se obrnejo do nadzornika. Premisliti pa je treba, kaj se govori, sicer padejo težke posledice na ovaditelja. «Ne sluge, ne uporniki» naj bo geslo različnih hierarhij. Ovadbje naj bodo vedno podprte z listinami ali z odnosi, ki morejo nuditi raziskujo-

čemu funkcionarju potrebne elemente za redno preiskavo.

— Kako je urejena razdelitev razredov?

Vsako leto razdeljuje did. ravnatelj razrede, odrejač menjava učiteljstva za vse razrede od 1. do 5., ne da bi pri tem ovirala klasifikacija, ki jo je kdo dobil pri natečajnih skušnjah. Kadar ne bo mogoča taka menjava, se morajo izvršiti vsaj te delne menjave, prvič: 1. in 2. razreda, drugič: 3., 4. in 5. razreda.

— Kam naj napravi učitelj priziv proti krivični razdelitvi razredov?

Do nadzornika. Ni se pa pustiti zavesti od nevolje, od zlovoljnosti nasproti kakemu tovarišu, ali od kakega drugega nedopustnega čuvstva. Želeti je, da vsi odobravajo, kar je did. ravnatelj ukrenil. V tem preprostem dejstvu je skrita tajnost upravljanja did. ravnateljev. V dosegi vsega potrebnega naj vodi did. ravnatelj vselej visoki čut pravičnosti. Dobremu didakt. ravnatelju ne bo ostalo nič skrito, kar se godi med letom; on ima takorekoč že čut za to, kar mora ukreniti v interesu šole. Gorje, če zaidejo v šolo osebne zadeve simpatij, antipatij, klepetavosti in slično,

— Kdo napravi predloge za uredbo šol, za preuredbo in razdruženje razredov?

Ravnatelj, ki sestavi poročilo in ki priloži vse listine, ki jih smatra primerne, ter pošlje vse nadzorniku; ta pregleda in odda proveditorju. Pošiljatev predloga seveda še ne dovoljuje ravnatelju, da bi izvršil, kar smatra za potrebno. Vsak, tudi najmanjši strošek mora biti odobren od kompetentnega urada.

— Kako je zadržati v prvem letu poslovanja preurejene šole?

Če je šola preurejena, in nastopi nova učiteljica, bo ravnatelj to naznanil uradu, da se učiteljici da pravočasno odškodnina po izkazu preurejenih šol, kateri izkaz ima did. ravnatelj sestaviti vsakih šest mesecev. Če pa gre za novo preuredbo, ki še ni uradno priznana, bo ravnatelj stavljal predlog in bo čakal ukrepov. Med tem bo učitelj (če ni mogoče poučevati z združenima razredoma) preuredil razrede po urniku 2 ur 30 minut za oddelek, brez pravice do posebne odškodnine. Še le po proveditorjevi pooblastitvi

začne urnik s 3. urami za oddelek, in nato še le bo imel učitelj pravico do večje odškodnine.

— Kako je postopati pri razdruženju razredov?

Učitelj obvesti did. ravnatelja, da je število obiskujočih učencev nad 60. Ko did. ravnatelj to ugotovi, predloži proveditorju kratko poročilo z imenikom vpisanih učencev predlog o razdruženju, med tem pa ukaže učitelju, naj vpelje razdeljen urnik (po 2 uri 30 min. v oddelku) brez pravice do odškodnine. Ko je razdruženje dovoljeno, se začne pouk s 3. urami v oddelku ter s pravico do odškodnine.

— Kako je ravnati, če ne gredo učenci v premajhno učno sobo, dasi jih ni 60?

V takem slučaju odredi did. ravnatelj, naj poučuje učitelj po 2 uri 30 min. v oddelku in obvesti občino, naj išče nov prostor. Če se prostor ne dobi, vpraša did. ravnatelj proveditorat za dovoljenje, da se razred razdeli, pri čemer naj dobiva učitelj odškodnino. Urnik s 3 učnimi urami v oddelku se pa vpelje še le tedaj, ko to dovoli proveditor. (Dalje.)

O sestavljenih besedah

Zaimkovni sklopki.

Z zaimki ne smemo sklapljati nobenih besed. Breznikova slovnica navaja sledeče primere: le-ta, le-to, le-te, le-temu, le-tej; le-oni, le-ona, le-ono, o katerih sem že govoril pod naslovom O pisavi in rabi besedice le in li. Tam sem dokazal, da je besedica le samostojna beseda in da ne more tvoriti z drugimi besedami ne spojenke in ne sklopka. Zato moramo pisati zgornje in njim podobne besedne skupine narazen: le ta, le to, le te, le temu, le tej; le oni, le ona, le ono. Če se besedni red izpremeni, napravi Breznikova slovnica iz zgornjih sklopkov spojenke: tale, tole, tele, temule, tejele; onile, onale, onole, kar je nedosledno. Ker se zaimki pregibljejo, se ne morejo spajati z nobeno sledečo besedo. Prav ta nepregibnost dokazuje, da je zaimek samostojna beseda, in druga beseda, ki stoji za njim, mora biti pač tudi samostojna. Če se besedni red izpremeni, ostaneta dosledno tudi dve samostojni besedi: ta le — le ta, tega le — le tega, temu le — le temu.

Zaimkovne spojenke in sestavljenke.

1. Spojenke tvorita dva zaimka, če se je prvi del okrnil in se radi tega spojil z drugim delom: vsakdo (iz: vsak do), vsakteri, vsakateri (iz: vsak kteri, vsak kateri), vsaksebi (prislov, iz: vsak sebi).

2. Nikalnica **ne** tvori z zaimki spojenke: nekdo, nekaj, nekateri, nekaj, nekakšen. Nikalnica ne ima isto svojstvo kot predlogi, to je, da se spaja z nekaterimi besednimi vrstami, če stoji pred njimi: a) s samostalniki: nesresnica, nepoštenje, nezgoda, nedelo, neumnost; b) s pridevniki: nepošten, nedoden, neumen, nespameten, nerodoviten; c) z zaimki: poleg tega so te zaimkovne spojenke okrnjeni izrazi: ne ve se kdo: nekdo; ne vem kaj: nekaj (tudi: ne kdo ve kaj); ne ve se kateri: nekateri; ne vem kak: nekaj.

3. Spojenke se tvorijo iz nekaterih predlogov

in nekaterih krajših oblik osebnih zaimkov: vame, vate, vanjo, vanje, vase, kjer se je nekdanji polglasnik okrepil v a; okrnjeni tožilnik moškega spola — nj tvori z vsemi predlogi seveda spojenke: zanj, ponj, nanj, predenj, nadenj, podenj, čezenj, obenj, skozenj. — Če predlogi in zaimki nimajo teh dveh lastnosti, so samostojne besede, naj bo naglas na prvem ali drugem delu. Zato je napačno današnje lepljenje predloga in zaimka v eno besedo, ker ima predlog kot tudi zaimek v teh zvezah svoj popolni, dobesedni pomen; zato bomo pisali: za me, za te, za njo, za se; po me, po te, po njo, po nje; na me, na te, na njo, na nje, na se; pred me, pred te, pred njo, pred nje; nad me, nad te, nad njo, nad nje.

4. Zaimki tvorijo sestavljenke s prislovi le, li, koli, naj je besedni red takšen ali takšen. Če stoje te besede za zaimkom, so samostojne zato, ker je zaimek, ki stoji pred njimi, samostojna beseda, in to zato, ker se zaimek pregiblje; svoje samostojnosti ne izgube, če se tudi besedni red izpremeni. Prislov le stoji za kazalnimi zaimki in pred njimi: ta le, to le, tega le, te le, temu le, tej le; oni le, ona le, ono le, onega le, onemu le, oni le; tisti le, tista le, tisto le; — le ta, le to, le tega, le te, le temu, le tej; le oni, le ona, le ono, le onega, le one. — Prislov li stoji za vprašalnimi zaimki. Z njim se vprašanje bolj poudari: kdo li? kaj li? kateri li? kak li? kakšen li? Med vprašalnimi zaimkom in vprašalnim prislovom li stoji mnogokrat tudi druge besede: Kaj si li delal? Kateri je li bil? Kakšen si li? Kdo je li bil? Prislov li ima približno isti pomen kot prislov neki, ki je tudi beseda za se: Kaj si neki delal? Kdo neki? — Prislov koli stoji za oziralnimi zaimki in pomeni delno malomarnost: kdor koli, kar koli, kateri koli, kakršen koli, kolikršen koli. (Le, li, koli stoje tudi za odnosnimi prislovi, kjer so tudi samostojne besede.)

5. Beseda kali? je spojenka, ker naziramo prvi del ka — za okrnjenko vprašalnega zaimka kaj? (Dalje.)

Feljton

Stano Kosovel:

Wladyslaw Reymont

Tik do smrti pisatelja Štefana Žeromskega, rapsoda poljske zemlje, se je na Poljskem javno in za kulisami pretresalo vprašanje, kateri izmed dveh mojstrov med poljskimi živečimi pisatelji je večji: Žeromski ali Reymont? Danes je ta idejni spor brezpredmeten. Usoda je hotela, da je kmalu po smrti najgloblejšega psihologa moderne poljske proze izdihnil svojo dušo tudi največji plastik in epik, najnežnejši slikar poljskega lepega slovstva, Wladyslaw Reymont.

Poljska literatura ima mnogo del, v katerih je opisan kmečki stan, toda ni ga romana, ki bi tako vzorno in resnično slikal dušo poljskega kmeta kot Reymontovi «Kmetje» (Chłopi). Junak tega dela je poljski kmet, velikan, ki je privezan na rodno zemljo in spi. Njegovo življenje se ravna po ritmu letnih časov. Roman začne z opisovanjem jeseni, gre preko zime v pomlad in se zaključuje s poletjem.

Dva činitelja sta, ki delata Reymontove «Kmete» tako velike: priroda in človek. Natura je v «Chłopih» naslikana s prekrasnimi barvami, mnogostransko in pestro, človek pa je prikazan v različnih tipih, v moških in ženskah: na delu, v veselju in žalosti, doma in v prirodi. Tu vidimo, kako se oplajajo milijoni, kako se vrti kolo življenja in ustvarja junake dela.

Reymontovi «Kmetje» so element, ki je tesno zrasel z zemljo. Polni so nežnosti in ponosa. Oni trpijo z zemljo, ki jih je rodila, ki vzbuja njihovo dušo, jo oplodi, pa tudi povzroči, da se v mukah razcvete in zapusti telesni hram. Kmet in zemlja se zlivata v en mogočen takt. Reymont svoje ljudi ljubi in neguje v njih vse, kar je prvinsko, ker vidi v njih globoko harmonijo in elemente, ki ustvarjajo življenjske pogoje in vse, kar je v neposredni zvezi z njimi: dež, burjo, solnce, vihar, točo, sneg itd.

V «Kmetih» srečamo poleg letnih časov vse momente, ki dajejo življenju na kmetih izrazit značaj: rojstvo in smrt ljudi, praznik in delavnik, setev in žetev, pomladanske viharje in čar svete poči, hrepenenje, upanje in vero, v prvi vrsti pa neusahljivo moč poljskega človeka. Nad tem svetom razpenja svoje tenčice vsemogočna narava, ki vlada po tajnih zakonih. «Chłopi» niso nikaka sentimentalna idila, sanjarska zgodba o življenju na kmetih, marveč pristna podoba življenja, ogledalo brutalne, nepotvorbene resničnosti, pesnikova genijalna vizija.

Pisatelj «Kmetov» je izšel iz siromašnih razmer. Rodil se je kot sin siromašnega vaškega organista v Kobiali Wielki l. 1868. Pohajal je gimnazijo v Čenstohovi, znani božji poti, potem pa je šel na željo roditeljev obdelovat zemljo na kmete. To delo mu ni posebno prijalo. Odložil je motiko in vzel popotno palico v roke. Postal je komedijant, potem novic v Pavlinskem samostanu čenstohovskem. Poskušal se je tudi kot spiritist in medij, kot železniški uradnik in navaden delavec na cestni železnici.

L. 1893. je začel priobčevati svoje prozaične spise v tednikih in mesečnikih. Javnost in kri-

tika sta ga kmalu priznali. Med njegovimi kmečkimi novelami gre prvenstvo biseru «Tomek Baran». V «Obljubljeni deželi» slika Reymont Lodž, «poljski Manchester».

Lodž mu je omraženo industrijsko središče, mesto «civilizacije». V Verhaerenovih akcentih nam razvija v tem romanu Reymont svoje nazore o industriji, glede katere meni, da moreta prenesti oklop industrije pač Nemec in Žid, da pa ni rojen zanjo poljski kmet.

Ko je bil Reymont že precej visoko na lestvi slave, se mu je zgodila nezgoda. Ponesrečil se je na železnici in dobil vnetje živcev. Moral je dolgo ležati, a njegova krepka natura je bolezen premagala. In po tej bolezni so začeli izhajati «Kmetje», za katere je podelila Osemnajstotnica v Stockholmu pisatelju Nobelovo nagrado l. 1924.

Zadnje veliko dovršeno Reymontovo delo je «Vstaja». Vodi nas v živalski svet, posredstvom katerega skuša pisatelj priti v okom aktualnim problemom. «Vstaja» je povest iz živalskega življenja, slika iz žitja sedanosti. Zagrenjen lovski pes, katerega je človeška nevhvaležnost napravila za upornika, uide gospodarju in pride kot maksimalist v živalski tabor. Njegov cilj je: iztrebiti ves človeški rod. Zato podžge živali k vstaji, da bi potem zavladal v deželi svobode. Živali se na poziv res dvignejo, toda v boju s človekom podležejo. Mala kopica preostalih pohodi voditelje, ki so povzročili strašen poraz. Potem zbeže v pragozd in nalete na gorilo, katero imajo za človeka ter jo rote, naj prevzame vodstvo nad njimi.

To delo označuje poljska kritika kot zgrešen poizkus in ga obsoja prav tako kakor Žeromskega «Predpomlad».

Zadnja Reymontova novela je «Princezinja». Več let pred smrtjo se je pisatelj bavil z idejo stvaritve večjega epa «Iz kmečkega gnezda». Hotel je v njem vpodobiti poljsko zemljo med svetovno vojno. Poleg tega je tudi imel namen napisati roman iz življenja poljskih emigrantov v Ameriki.

Reymont je gojil novelo, potopis, feljton, dramo in celo humoresko, a njegova prava stroka je bila roman. V njem se je izkazal pisatelja velikega sloga.

Če primerjamo Reymonta z Žeromskim, najdemo med njima te-le razlike: Reymont imponira s svojim obširnimi epskim darom in z redko sposobnostjo opisovanja. Kot miren epik ostane v svojem elementu celo tam, kjer skuša reševati probleme družbe. V kompliciranih vprašanjih socialne in narodno-gospodarske narave ni srečen. Tu je daleč pred njim impulzivni Žeromski, ki s svojim nevtrajnim temperamentom vedno zahteva takojšnjo opredelitev napram tekočim dogodkom. Žeromski je bolj ekspanziven, Reymont pa v prvi vrsti slikar. Primerjal bi ga lahko s Turgenjevim, dočim ima Žeromski v sebi več potez Dostojevskega.

Kritiki so imenovali Reymonta poljskega Balzaca in Zola. S poslednjim je primera vsaj nekoliko upravičena, saj je bil avtor «Kmetov» večji opazovalec kot mislec, polnokrven in svojevrsten beletrist brez revolucionarne primesi, slikar, v katerem je daleč zaostajal oblikovalec ljudske duše.

Tvoja suza

Stao si čitati jedan člančič u svojem staleškom glasilu. Čitajući stao ti glas drhtati. Čutio si kako ti krv udari u glavu i kao da ti nož probada srce. Drhtala ti svaka žilica tvog biča. I seo si da razmišljaš. Oko ti se orosilo. I dugo si tako nepomučno sedio. Samo kadikad kroz stisnuta usna izustio si neke rečenice i reči članka koje su te duboko dirnule. — On znade; doznat će i drugo! I pri toj pomisli stao si ispitivati svojo savest, svojo prošlost i budućnost. Slike se redale naglo ko u kinu.

— Bit ću isključen, i evo brake i sramote! — Tada naglo ustao si nekako razvedren, ojunačen zaviknuši slavodobitno: Ne, ja ne sedim na dve stolice! Ne sedim, nit ću ikada!

Razno

Odmevi. Zadnja ofenziva Garassinija — Spazapana je dvignila tudi po listih mnogo prahu. Vendar so bili glasovi izredno zmedeni in so še vedno. Čuli smo hvalo in grajo, kakor je bil pač kdo razpoložen in kakor se je čutil modrejši od učiteljstva in njegov nižji ali višji varuh. Tisti, ki so menili, da morajo povedati, kako mislijo sami o stvari, niso bili največkrat niti informirani o vsem in zakaj da gre pravzaprav. Učiteljstva je vstopilo v društva manj kakor se je pisalo po listih. Nekateri so napravili svoj korak le po dolgem obotavljanju in po notranjem boju. Kjer sta imenovana bojevita gospoda dossegla »uspehe«, sta doživela prave Pirove zmage.

Kako zmedeno je javno mnenje pri nas, dokazujejo pa notice, ki še danes govore, da se bo moralo učiteljstvo vpisati v sindakate po novem sindakalnem zakonu. Govoriti tako, je ali nevednost ali zavajanje. Učiteljstvo (in sploh državni nameščenci) nimajo ničesar opraviti s sindakalnim zakonom, ker sploh ne smejo biti v nobenem sindakatu. To je Njegova Ekselenca Mussolini, naš bivši kolega, sam povedal v senatu in drugje. Sindakat more namreč zastopati delojemalce proti delodajalcu v gospodarskih (mezdnih) zadevah, staviti pogoje in sklepati pogodbe. Učiteljev delodajalec pa je običajno država in tej učiteljstvo ne bo stavilo na pr. pogojev radi plač. Država je suverena in ne dovoli kaj takega. Zato tudi ne morejo imeti državni nastavljenici svojih sindikatov. Listi, ki pišejo o vstopu učiteljstva v sindakate, bodo še čakali, predno se bo to zgodilo.

Dosedanje sindakate so namenoma in po nalogu vlade spremenili v društva, ki naj imajo politične in kulturne težnje. Za ta društva sindakalni zakon ne velja, zato ni tudi nikake zakonite določbe, da mora biti kdo pri njih včlanjen. Vstop vanje je zadeva agitacije, torej čisto osebna zadeva. Vidimo na pr., da ostaja katoliška organizacija italijanskega učiteljstva »Nicolò Tommaseo« nepremično na svojem mestu, med tem ko je Unione Magistrale skoro povsod prešla v Anif.

Učiteljske pokojnine. Glavni ravnatelj osnovnih šol in glavni ravnatelj blagajne vlog in posojil sta imela nedavno temu razgovor ter sta sklenila, da bo treba spet povzeti preučevanje,

I opet ti se oko orosi suzom junaka, koji je kroz čitavi prošli svetski rat bio pod puškom te obašao sva bojišta i sve fronte. Ti si gledao smrl dnevice, gledao si užas ratni, gledao si razmr-cvarena ljudska telesa, slušao si jauk i zapomaganje te hropot ranjenika i umirujućih ratnika, a da proplakao nisi. Sada, sada mrtvo štampano slovo izmami ti suzu, što ti orosi brk.

Tvoja ota suza — sveta je meni. Da si mi blagoslovljena suzo duše tvoje ranjene! Ona je najboljim svedočanstvom, da si čovek, da si muž isklesan iz jednournog mramora. Ta tvoja suza mi je najboljom svedodžbom, da si živ, da si naš i da ćeš takav i ostati. Grlim te, družu moj mukotrpn i raskinjan. Tvoju suzu pozdravljam; pozdravljam ju, hvatam i — gutam.

kako naj se uredi učiteljske pokojnine. Tudi naš učni minister ekselenca Fedele je mnenja, da se studij lahko nadaljuje.

Kako so penzije učiteljstva urejene, je znano. Naj navedemo dva slučaja, da se vidi, kako je preskrbljeno za učitelja na stara leta. Učiteljica, ki ima 70 let in je dovršila 40 službenih, prejme letne pokojnine 4970 L. Učitelj, ki ima 47 let in 28 službenih let, prejme čiste letne pokojnine L 1200 (beri: tisočdvesto lir letnih). Koliko pride na mesec, si lahko vsak izračuna. Jasno je, da učiteljstvu ni treba sindakata, ker bodo tudi vprašanje pokojnin v kratkem ugodno rešili. Preučevanje se je že povzelo.

Karel Širok: Polžja hišica. Naš tovariš Širok je izdal novo zbirko mladinskih pesmi, ki jih je ilustriral Saša Šantel. Zbirka je izšla v Učiteljski tiskarni v Ljubljani. Priporočamo.

UČITELJSKIM DRUŠTVOM.

Pozivamo vsa društva, naj skličejo pomladna zborovanja, pri katerih naj se izvolijo zastopniki za delegacijo po sedanjem številu članstva. Delegata je javiti vodstvu.

ZA SPOMENIK POK. LICULU.

Darovaše: Jericijo Marija L 10, Staver Josip L 20, Monas Josip L 20, Zović Janko L 20, Šupljina Josip L 10, Brdar Jakša L 20, Facchin Humbert L 5, Ribarić Martin L 10. — Ukupno do danas L 115.

Ostali drugovi i družice, požurite se, te pošaljite obrok društvenom blagajniku.

M. i R.

PROGRAM VAJE 5. IV.

1. Adamič: **Molitev pastirkov.**
2. Krek: **Tam na vrtni gredi.**
3. Premrl: **Lilije.**
4. Mokranjac: **Mirjano.**
5. Adamič: **Belokranjske svatovske.**
6. Lajović: **Lan.**
7. Adamič: **Vragova nevesta.**
8. Adamič: **Kresovale tri devojke.**
9. Foerster: **Z glasnim šumom s kora.**
10. Sattner: **Pozimi iz šole.**
11. Adamič: **Po vodi plava.**
12. Žganc: **Jedna majka vumrla.**
13. Adamič: **Kaj pa delajo ptički.**
14. Mokranjac: **X. rukovet.**